

PIHTIPUTAAN KUNNAN OMISTAJAPOLITIikka

Hyväksytty:

Kunnanhallitus 5.3.2018 § 55

Kunnanvaltuusto 26.3.2018 § 22

Päivitetty:

Kunnanhallitus 21.8.2018 § 166

Kunnanvaltuusto 27.8.2018 § 64

PIHTIPUTAAN KUNNAN OMISTAJAPOLITIikka

Sisällys

1. Johdantoa omistajapolitiikalle	2
2. Omistajaohjaus	2
3. Vastuu omistajaohjauksen toteuttamisesta	3
3.1 Kunnanhallitus	3
3.2 Kunnanjohtajan.....	4
3.3 Kunnanvaltuuston tehtävänä	4
3.4 Tarkastuslautakunnan	4
4. Tytäryhteisön hallituksen jäsenen valinta	4
5. Pihtiputaan kunnan yleiset omistajapoliittiset linjaukset.....	4
5.1 Omistaminen ja suhde markkinoihin	5
5.2 Kunta on aktiivinen, selkeä ja johdonmukainen omistaja.....	5
5.3 Kunta on vaativa ja vastuullinen omistaja.....	6
6. Pihtiputaan kunnan omistamien yhtiöiden omistajastrategia.....	6
7. Tytäryhteisöjen neuvottelutavoitteet	7

1. Johdantoa omistajapolitiikalle

Kunnan omistajapolitiikka on johtamisen väline, joka luo puitteet kuntakonsernin menestykselliselle toiminnalle. Pihtiputaan kunnan omistajapoliittisten linjausten lähtökohtana on kuntastrategia ja siihen perustuvat kehittämistavoitteet. Omistajapoliittisten linjausten tavoitteena on turvata päätöksenteon systemaattisuus, pitkäjänteisyys ja pääomien käytön tehokkuus. Kunnan omistajapolitiikassa on kyse omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Pihtiputaan omistajapoliittisissa linjauksissa määritellään periaatteet sille, millaisissa tehtävissä ja hankkeissa kunta on mukana omistajana ja sijoittajana, miksi kunta toimii omistajana ja millaisia omistukselle asetettavia tuotto- ja muita kehitystavoitteita asetetaan. Laajasti ajateltuna omistajapolitiikkaan voidaan katsoa kuuluvan maa- ja vesiomaisuuden hallinnan, tytäryhteisöt, osakkuusyhteisöt ja kuntayhtymät sekä käyttöomaisuus ja rahastojen omistamisen. Tässä omistajapolitiikka -asiakirjassa keskitytään konserniyhtiöiden omistajuuteen.

Pihtiputaan kunnan omistajaohjauksen on perustuttava tosiasiallisiin tekijöihin sekä kuntalaisen eli veronmaksajan etuun. Yleisesti omistuksia on tarkasteltava kriittisesti ja arvioitava niiden asemaa osana kuntakonsernia useista erilaisista näkökulmista. Sellaisesta omaisuudesta ja sellaisista tytär- tai muiden yhteisöjen omistuksista, jotka eivät palvele kunnan toimintaa tai strategisia tavoitteita on pyrittävä luopumaan. Luopumisen vaihtoehtona on kehittää kulloinkin tarkasteltavana olevaa toimintaa siten, että se vastaa kunnan tarpeita.

Kuntalain (410/2015) 14 §:n mukaan valtuusto päättää kuntastrategiasta ja omistajaohjauksen periaatteista sekä konserniohjeesta. Kuntalain 37 §:n mukaan kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon omistajapolitiikka. Omistajaohjaus tarkoittaa kuntalain 46 §:n mukaan toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Toimenpiteet voivat liittyä ainakin perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen kuntaa eri yhteisöissä edustaville henkilöille sekä muuhun kunnan määräysvallan käyttöön.

2. Omistajaohjaus

Kunnanhallitus vastaa konsernirakenteen strategisesta kehittämisestä, omistajaohjauksen ja konsernivalvonnan täytäntöönpanosta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuuden seurannasta tytäryhteisöjen osalta sekä muista sille määrättyistä tehtävistä.

Kunnanhallitus vastaa myös kuntayhtymien konserniohjauksesta. Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Pihtiputaan kuntakonserniin kuuluvat tytäryhtiöt noudattavat toiminnassaan kuntakonsernin tytäryhteisöjen konserniohjetta sekä hyvää hallinto- ja johtamistapaa (corporate governance). Ohjeet

ovat omistajan työkaluja omistustensa ohjaamiseen ja niiden tarkoituksena on osaltaan varmistaa, että kaupungin omaisuutta hoidetaan tuottavasti ja luotettavasti.

Kuntalain 39 §:n mukaan kunnanhallituksen tulee vastata kunnan toiminnan omistajaohjauksesta. Kunnanhallituksen vastuulla oleva konsernivalvonta käsittää myös valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisen seurannan ja arvioinnin, konserniohjeen noudattamisen valvonnan sekä riskienhallintajärjestelmien toimivuuden arvioinnin. Omistajan on osaltaan huolehdittava siitä, että omistuksille asetetaan riittävän vaativia tavoitteita ja että niiden saavuttaminen toteutuu. Kunnanhallitus vastaa myös konsernirakenteen strategisesta kehittämisestä. Omistajan on tehtävä tarpeelliseksi katsomiaan omistajajärjestelyjä konsernikokonaisuuden kehittämiseksi ja kunnan omistajastrategian saavuttamiseksi. Kuntalain 47 §:n mukaan omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

3. Vastuu omistajaohjauksen toteuttamisesta

Kuntalain 48§ mukaan kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, jonka ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä vastaa konsernijohto. Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohtoon tehtävistä ja toimivallan jaosta. Konsernijohto vastaa kuntakonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

3.1 Kunnanhallitus

1. vastaa omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle,
2. vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja organisoii konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan,
3. määrää konsernijohtoon kuuluvien viranhaltijoiden tytäryhteisö- ja osakkuusyhteisökohtaisen seurantavastuun työnjaon,
4. antaa valtuustolle säännöllisesti raportin yhtiöiden tavoitteiden toteutumisesta ja taloudellisen aseman kehittymisestä sekä arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä,
5. arvioi vuosittain omistajaohjauksen tuloksellisuutta kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta ja teettää ulkopuolisen arvioinnin kerran valtuustokaudessa sekä
6. käsittelee arvioinnin tulokset ja johtopäätökset kaupungin- / kunnanvaltuuston puheenjohtajiston kanssa,
7. seuraa ja arvioi yhtiöiden tavoitteiden toteutumista ja taloudellisen aseman kehitystä,
8. antaa kunnan ennakkokannan konserniohjeen edellyttämässä asioissa,

9. nimeää kunnan ehdokkaat tytäryhteisöjen hallituksiin,

10. nimeää yhtiökokousedustajat ja antavat heille omistajaohjauksen edellyttämät toimintaohjeet.

3.2 Kunnanjohtajan tehtävänä on toimia konsernin johtajana ja aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan. **Toimialajohtajien** tehtävänä on aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan.

3.3 Kunnanvaltuuston tehtävänä on päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta.

3.4 Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Omistajaohjaus vaikuttaa erityisesti yhtiökokouksessa. Yhtiökokousedustajan tulee olla konsernijohtoon tai -hallintoon kuuluva viranhaltija, luottamushenkilö tai muu toimihenkilö, jolla on riittävä osaaminen ja kokemus, ja joka käyttää osakkeenomistajan puhe- ja äänioikeutta. Kunnanhallitus nimeää tytäryhteisöjen yhtiökokousedustajat. Yhtiökokousedustajan tai omistajaohjauksesta vastaavan virkamiehen tulee viestiä omistajan yhtiökohtaiset näkemykset ja omistajatavoitteet yhtiön toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

4. Tytäryhteisön hallituksen jäsenen valinta

Yhtiöiden hallitusten jäsenten valinnassa noudatetaan seuraavaa menettelyä ja periaatteita:

- Kunnanhallitus määrittelee yhtiökohtaisesti hallituksen jäsenten osaamisprofiilin ja valitsee jäsen ehdokkaat yhtiöihin tasa-arvolain määräykset huomioiden
- Tavoitteena tulee olla tehokkaasti toimiva hallitus, jossa omistajan näkökulmat ja yhtiön liiketoiminta-alueen vankka osaaminen yhdistyvät.
- Tehokkaan hallitustyöskentelyn kannalta hallituksen jäsenmäärän tulisi asettua kolmen - kuuden jäsenen välille.
- Mikäli yhtiön toiminnan luonne sitä edellyttää, voidaan hallitustyöskentelyyn kutsua hallitusammattilainen

5. Pihitputaan kunnan yleiset omistajapoliittiset linjaukset

Kuntien omistajapolitiikan päämäärä konkretisoidaan omistajapoliittisten linjausten kautta. Omistajapoliittisista linjauksista poiketaan vain painavasta syystä.

5.1 Omistaminen ja suhde markkinoihin

*Omistaminen ei ole itsetarkoitus, vaan sillä pitää olla toiminnalliset tai liiketaloudelliset perusteet.

– Omistaminen on arvioitava nykyhetken ja tulevaisuuden toimintaympäristöön perustuen. Arvioidaan, ovatko ne tekijät joiden seurauksena omistamiselle on aikanaan katsottu olevan tarvetta edelleen voimassa vai voidaanko omistuksesta luopua.

* Kuntakonsernin kokonaisu otetaan huomioon omistamiseen liittyvissä päätöksissä.

– Kuntakonsernia tarkastellaan kokonaisuutena, jossa konsernin yksittäisen yhtiön omistamiseen, omistuksesta luopumiseen tai kunnan yksikön yhtiöittäminen liittyvät päätökset eivät saa johtaa koko konsernin talouden tai toiminnan kannalta negatiiviseen lopputulokseen.

* Yhtiömuotoista toimintatapaa hyödynnetään, kun toiminta ja tuotettavat palvelut on tarkoituksenmukaista ja taloudellista hoitaa erillisessä osakeyhtiössä.

– Yhtiömuoto ei ole itsetarkoitus, vaan eräs mahdollisuus toiminnan järjestämiseen.

* Uusia tytäryhtiöitä voidaan perustaa myös avoimille markkinoille, mikäli se nähdään tarkoituksenmukaiseksi tavaksi kunnan toiminnan kehittämiseksi tai toiminnasta luopumiselle myöhemmässä vaiheessa. Tavoitteena on, että kunta ei kuitenkaan jää markkinoilla toimivaan yhtiöön pysyväksi omistajaksi.

– Lähtökohtaisesti kunta ei laajenna yhtiömuotoista toimintaansa toimialoille, joilla on toimivat markkinat.

*Yritystoimintaa tulee harjoittaa osana kaupunkikonsernia siten, että turvataan tasapuoliset kilpailunedellytykset eli kilpailun neutraalisuus julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan välillä.

– Yritystoiminnan harjoittamisessa ja tavaroiden ja palveluiden hinnoittelussa tulee huomioida kuntalain, kilpailulain ja Euroopan Unionin kilpailusääntöjen rajoitukset.

– Ns. in-house –yhtiöitä voidaan perustaa esimerkiksi kuntien yhteisiä palveluja varten.

5.2 Kunta on aktiivinen, selkeä ja johdonmukainen omistaja

*Kunta seuraa yhtiöomistustensa toiminnan kehittymistä ja asemaa osana kuntakonsernia ja tekee aktiivisesti omistajapoliittisia ratkaisuja.

– Yhtiöiden toiminnan seuraaminen on jatkuva prosessi ja omistajapoliittiset ratkaisut (esim. investoinnit, toimialajärjestelyt, luopuminen) tehdään ennakoiden ja kaupungin etu turvaten oikealla hetkellä, ei ulkopuolisten syiden johdosta.

*Tavoitteena on, että samankaltaista toimintaa ei harjoiteta useissa eri yhtiöissä.

– Useiden samankaltaista toimintaa harjoittavien yhtiöiden tai säätiöiden omistaminen ei ilman toiminnallisesti tai taloudellisesti perusteltua syytä ole kuntakonsernin edun mukaista. Konsernin toimintaa voidaan kehittää fuusioilla ja myös omistuksesta luopuminen on mahdollista.

*Omien yhtiöiden välille ei rakenneta keskinäisiä omistussuhteita.

– Konsernirakenteen läpinäkyvyyden ja yhtenäisen omistajaohjauksen kannalta ei ole perusteltua muodostaa yhtiöiden välille rakenteita, joissa useat eri konserniyhtiöt omistavat yhdessä kolmannen yhtiön tai sen osia. Ei myöskään ole tarkoituksenmukaista, että kunta omistaa yhtiötä sekä suoraan että omistamansa toisen yhtiön kautta.

-Kunta osallistuu rahoitusvastuun kantamiseen omistuksensa suhteessa.

– Kunta rajaa taloudellisen vastuunsa omistusosuuteensa.

-Kunta on valmis luopumaan yhtiön omistuksesta.

– Yhtiön toiminta ei liity kunnan perustehtävän toteuttamiseen.

– Yhtiö toimii kilpailutilanteessa markkinoilla ja luopumisesta on mahdollista saada hyvä tuotto.

5.3 Kunta on vaativa ja vastuullinen omistaja

*Yhtiölle tai perustettavalle yhtiölle asetetaan selkeät ja mitattavat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. – Omistajan asettamat taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet määrittävät sen mitä omistaja omistamaltaan yhtiöltä odottaa.

*Kunta sijoittaa uutta pääomaa yhtiöihin vain liiketoiminnan kehittämiseen tai laajentamiseen.

– Kunta ei pääomita pitkällä aikavälillä kannattamatonta liiketoimintaa ja pääomittaminen vaatii aina perusteelliset selvitykset ja taustalaskelmat.

*Kunnan yhtiöissä toiminnan tulosta ja kannattavuutta verrataan toimialan yhtiöiden vastaaviin lukuihin.

– Kunta edellyttää omistamiensa yhtiöiden toimivan tehokkaasti ja vertailupohjana toimivat saman toimialan yritykset.

*Kunta on vastuullinen ja eettinen omistaja.

– Kunta on omistajana sitoutunut yhtiöidensä kautta harjoittamaan vastuullista ja kestävästä kehitystä tukevaa liiketoimintaa.

– Henkilöstöetuuksien sekä kannusteiden ja palkkioiden konserniyhteisöissä tulee olla kohtuullisia ja tavanomaisia.

6. Pihditutaan kunnan omistamien yhtiöiden omistajastrategia

Kunta vaatii kaikilta yrityksiltään ajantasaisen yhtiökohtaisen strategian. Tämän lisäksi kunta voi asettaa omistamilleen yhtiöille konsernitason tavoitteita talousarvioasiakirjan vuosikohtaisten tavoitteiden asettamisen yhteydessä. Tavoitteiden toteutumista seurataan konsernikokouksissa ja tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä

7. Tytäryhteisöjen neuvottelutavoitteet

Yhteisön hallituksen / hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnanhallituksen ennakkokäsitys seuraaviin toimenpiteisiin:

- tytäryhteisön perustaminen
- yhteisön toiminta-ajatuksen, toiminnan tai juridisen rakenteen muuttaminen
- asiat, jotka olennaisilta osin poikkeavat kuntastrategiassa ja talousarviossa tytäryhteisöille asetetuista tavoitteista
- yhteisön toiminnan muuttaminen siten, että yhteisö voi menettää hankintalainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön perustuvan sidosyksikköasemansa suhteessa kuntaan
- pääomarakenteen muuttaminen
- yrityskaupat
- merkittävä lainanotto ja -anto sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiötä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antaminen tai niiden ehtojen muuttaminen
- johdannaisinstrumenttien käyttö muuhun kuin suojaus- ja riskienhallintatarkoituksiin
- muuhun kuin yhteisön tavanomaiseen toimintaan kuuluvat tai epätavallisin ehdoin tehtävät sopimukset yhtiön ja sen osakkeenomistajan taikka hallituksen jäsenen välillä, kyseisten sopimusten muuttaminen sekä sopimukseen perustuvista oikeuksista luopuminen
- yhtiökokouksella tehtävä voitonjakoehdotus, mikäli se poikkeaa yhtiön noudattamasta tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä
- yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn hakeutuminen
- yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muuttaminen
- toimitusjohtajan ottaminen ja erottaminen
- toimintaan nähden merkittävät investoinnit
- varsinaiseen toimintaan kuulumattomat tai siihen vain epäsuorasti liittyvät investoinnit ja niiden rahoitus
- merkittävät kiinteistökaupat
- osakkeiden merkintä, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei erityisesti annettu yhtiön tehtäväksi

- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien (ml. immateriaalioikeudet) hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen
- periaatteelliset tai taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantoiset muutokset, merkittävät henkilöstöpoliittiset ratkaisut.